

A Simontornyai Vár és Vármúzeum

ESETTANULMÁNY

Bíró Klára Boglárka

Tolna megye

2017. 10. 24.

Kapcsolattartó: Máté Imréné

Elérhetőségei: 7081.Simontornya, Vár tér 10. tel: 74/486-354

E-mail: simontornyai.var@gmail.com

Simontornyai Vár és Vármúzeum Simontornya Vár tér 10.

Esettanulmány címe: A Simontornyai Vár és Vármúzeum, mint közösségi tér.

Szerző(k): Bíró Klára Boglárka

Elérhetőségei: 06209856517

Elkészítés dátuma: 2017. 10. 24.



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Bevezető

Az esettanulmány összefoglalása: a program / jó gyakorlat célja, tartalma

Simontornyán a Simontornyai Vár és Vármúzeum olyan közösségi színtér, ahol a vár épületében és falai között minden évben számtalan közművelődési esemény zajlik. A vár – többek között képzőművészeti kiállítások szervezése mellett - nem riad vissza a rockkoncertek szervezésétől sem. Múzeumpedagógiai oktatását, pedig a környező településekről érkezők is igénybe veszik. Amennyiben a tanulmányút kapcsán ellátogatunk a várba, úgy nem csak a vár munkájába kapunk betekintést, de adott esetben betekintheünk, vagy részesei is lehetünk egy múzeumpedagógiai órának.

A bemutatott eset/projekt/tevékenység rövid összefoglalása a megvalósulási helyszínen, valamint az időbeliség (megvalósulás kezdő és záró dátum, időtartam) bemutatásával (1 000 n)

Kétféle elképzelés is megvalósítható:

1. A helyszínen, Simontornyán, a várban egy rendhagyó múzeumpedagógiai óra megtartása a résztvevőknek. Ahol látható, hogy egy aránylag kis kapacitású épület mi minden befogadására képes (ezt csak jó időben érdemes ide szervezni, mivel az épület egyetlen helyisége fűthető valamelyest (téli max. 15 fok) az iroda. Minimum 1-1,5 órás tevékenység a Várlátogatással együtt. Mivel 60 fő befogadására alkalmas helyszínen Tolna megyében, Tengelicen lenne, amihez viszonyítva Simontornya 37 km-re található, a szálláshelytől busszal az út kicsivel több, mint fél óra.
2. Konferenciateremben (pl. szállás konferenciatermében, Tengelic) Máté Imréné múzeumpedagógus és Múzeum Igazgató összefoglalót ad (pl. ppt előadás keretében) a Múzeumban folyó tevékenységekről, programokról. Ez kb. 20-25 perc időtartam.

Miért jelentős? Miért lehet/hasznos esettanulmányban összefoglalni? (500 n)

A Simontornyai Vár és Vármúzeum jelentősége abban áll, hogy egy hagyományos értelemben vett múzeum nemcsak múzeumként és történelmi kiállítóhelyként funkcionál, hanem élő kapcsolatokat alakít ki a simontornyaiakkal, és éppen ezért olyan programok szervezését vállalja fel, amely bevonzza a közösség/település lakóit. „**Legyen a vár a városé**”¹. Másrészt a drámapedagógiai órák keretében a diákok közel kerülhetnek a történelemhez és a saját múltjukhoz.

¹ Máté Imrénével készült interjú 2017. 10. 12.

Az eset/projekt/tevékenység bemutatása

Háttér

- **az alaphelyzet, fennálló probléma bemutatása**

A vár már nyitása óta rendezvényhelyszín is. Az előző vezetés is nagy hangsúlyt helyezett a különböző kultúrprogramokra. Most hangsúlyt kap, hogy szélesebb réteghez (korcsoporti és társadalmi rétegek) jusson el a múzeum kínálata. Az intézményvezető célja kezdettől fogva, hogy a város önmagának érezze a várat, és ne önálló szigetként kezelje a településrészben. Ez úgy tűnik, kezd eredményes lenni, mivel a kezdeti nehézségek ellenére a múzeumi tárlatvezetés és a múzeumi órákon kívül, ma már rengetek főleg közművelődési program is várja az érdeklődőket.

Az esetet/projektet/tevékenységet megvalósító szervezet/intézmény/személy rövid bemutatása olyan összefüggésben, miért (volt) alkalmas a megvalósításra (1 000 n)

Máté Imréné a Simontornyai Vár és Vármúzeum vezetőjének eredeti végzettsége magyar szakos tanár, majd múzeumpedagógia képzést végzett el. A Simontornyai Vár életében jelenleg is mindennaposak a múzeumi órák. Mivel több éves pedagógiai tapasztalat áll mögötte, így az órákról kérdezve kiderült, hogy ezek a foglalkozások igen kedveltek, hisz az élményközpontúság kerül a központba (pl. a kicsikkel lőrést készítenek, amelyet zoknibombával bombáznak, falvastagságot számolnak, majd maguk is kis téglákká válnak, amit be kell venni, vagy makettek, bábukat készítenek, amelyekkel egy óriás társasjátékon játszanak.) Máté Imréné (Klári), úgy nyilatkozott önmagáról, mint aki semmiben sem kimagasló tehetségű, de sok mindenhez ért egy kicsit, így sokan köré sereglenek - nem is érti miért. Bátran állíthatom, hogy kimagasló tehetsége van optimizmusban, az állandó szervezésben és a melegség sugárzásban. Mint tudjuk, a kultúra területén is sokszor igaz a mondás, hogy az egyéniségükkel dolgoznak a szakemberek. Itt is úgy érzem, erről van szó. Klárka egyénisége (ami megismerhető volt pár óra beszélgetés alatt) befogadó, nyitott, tenni vágyó, elkötelezett és az állandó megújulás jellemzi.

Célok:

Az alaphelyzet, vagy problémák összefüggésében az eset/projekt/tevékenység céljainak ismertetése leíró és/vagy felsorolás jelleggel (1 000 n)

- A Vár és Vármúzeum, mint közösségi színtér
- A múzeumpedagógia gyakorlati megvalósulása
- Egy vár beágyazódása a város életébe
- Egy nem szokványos közösségi tér működése egy kisvárosban

- Egy vár többarcúsága (virtuális kalandozás a várban korok és korszakok egymásra épülése – weblap)

Célcsoportok: (1 500 n)

Az alaphelyzet, vagy problémák összefüggésében a célcsoportok bemutatása

A célcsoport egész Simontornya (természetesen nem kizárt, hogy a környező településen élők is megszólításra kerülnek).

A cél a településen élők megszólítása, bevonása és a helyi közösségek szervezése.

Simontornya település

Simontornya város a Kelet-Dunántúl közepén, két tájegység, a Mezőföld és a Tolnai-hegyhát, valamint két megye, Fejér és Tolna megye találkozásánál, a Sió két partján fekszik. Budapesttől dél- délnyugatra 100 km-re, a legközelebbi Duna-hídtól mintegy 40 km-re nyugatra, a Balatontól szintén körülbelül 40 km-re keletre található.² A megye 9. legnépesebb települése. Városi rangot 1995-ben kapott. 2015-ös adat szerint 4000 fő lakja.

A város népességének korstruktúráját a születések alacsony számából következően ugyanaz a lassú öregedési folyamat jellemzi, mint a másfél évtizeddel ezelőtt írt koncepció idejében. Bevándorlók ugyanakkor nem fiatalítják a várost, így az aktív keresők aránya is a magyar városok átlaga alatti. A legfrissebb elérhető, 2011-es adatok szerint, a 20 év alatti lakosság létszáma alig több mint fele már a 60 év feletti korosztálynak (2004-ben még a 18 és az alatti, valamint a 60 év feletti lakosság aránya nagyjából egynegyed-egynegyed a város lakosságából, a munkaképes korúak száma pedig a város összes lakosának mintegy fele volt). Az öregedési index (60 év feletti lakosok száma a 15 év alattiak arányában) 250,3%, azaz két és félszer annyi az idős lakos Simontornyán, mint a gyermek, ami további népességfogyást valószínűsít (ugyanaz az érték 2004-ben még „csak” 140,8% volt). Nemcsak a népességszám, hanem a lakosság etnikai összetétele, iskolázottsága, képzettsége, illetve kohéziója is hatással van egy település humán erőforrásának minőségére. A város etnikai összetétele viszonylag homogénnek mondható, a 2011-es népszámlálás adatai szerint összesen 3 349 fő vallotta magát magyar anyanyelvűnek, illetve nemzetiségűnek. A magukat kisebbséghez tartozónak vallók száma - 78 roma, 27 német, illetve 5 román volt, vagyis a Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtésében a hazai nemzetiségek együtt 110 főt tesznek ki, a teljes lakosságszám mindössze 3%-át. 2014. október 20-án megtartotta alakuló ülését a Roma Nemzetiségi Önkormányzat. A lakosság felekezeti összetétele sem mutat nagy változatosságot, a Központi Statisztikai Hivatal 2011-es népszámlálási adatai szerint az akkori 4 057 lakos

²

http://www.simontornya.hu/_user/browser/File/letoltheto_dokumentumok/telepfejleszt_koncepcio/Simontornya_telep_fejleszt_koncepc_velemenyezési.pdf

közül 1556 vallotta magát katolikusnak (5 kivétellel mind római katolikusnak), 400 volt a reformátusok és 38 az evangélikusok száma. Más vallási felekezethez tartozónak mondta magát 16 fő, míg 902-en jelezték, hogy nem tartják magukat egy vallási felekezet tagjának sem. Ateistának vallotta magát 30 fő, míg 1113 fő nem válaszolt erre a kérdésre. Összesen 2 009-en vallották magukat tehát valamely felekezethez tartozónak, közülük 77,2% a római katolikusok, 0,2% a görög katolikusok, 19,91% a reformátusok és 1,89% az evangélikusok aránya, míg 0,8% tartozik más vallási közösséghez, felekezethez. A lakosság iskolázottságának foka kedvezőtlennek mondható. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya alacsonyabb a megyei vagy járási átlagnál (a megyei átlagnak alig több mint fele), de az érettségizettek aránya is csak a kis falvakkal „lerontott” járási átlagot múlja felül, a megyeitől elmarad³

Tevékenységek:

Ha felmegyünk⁴ a Vár honlapjára látható, hogy nem a hagyományos értelemben vett kiállításokkal találkozunk. Jelen pillanatban is egy nemzetközi kortárs kiállítás foglalja el az egyik termet (Az alkotás nem ismer határokat c. kiállítás). A Vármúzeum - rendszeres időközönként - helyet ad kortárs képzőművészeti kiállításoknak. Ennek célja, hogy a helyiek (simontornyaiak) életük folyamán ne csak egyszer menjenek el a várba, és ne gondolják azt, hogy már láttak mindent, hanem a folyamatos megújulásnak köszönhetően szinte havonta várja őket valami újdonság. Természetesen a képzőművészet iránt érdeklődők egy településen belül meghatározott létszámúak, éppen ezért ez nem elég ahhoz, hogy nyitott kapukról beszélhessünk. A vár már nyitása óta rendezvényhelyszín is.

A látottak alapján úgy vélem, kicsit művelődési házként is funkcionál a vár, hisz énekpróbák, színházpróbák, gitárpróbák is zajlanak a falak között, de pl. szokványos jelenségnek mondható, hogy adott esetben rockkoncert van a vár falai között. Tehát egyfajta (újfajta) kulturális közösségi térnek is használják a vár épületét és az épület kiállító termeit. Már csak a honlapot nézegetve is látjuk, hogy valóban számtalan esemény hívogatja a látogatókat, érdeklődőket.

Számomra nagyon érdekes témák is helyet kapnak a várban. Pedagógusok és egyéb téma iránt érdeklődők „Jövőkeresők” Beszélgetések a fenntartható társadalomról a Simontornyai Várban címmel minden hónapban

³

http://www.simontornya.hu/_user/browser/File/letoltheto_dokumentumok/telepfejleszt_konceptio/Simontornya_telep_fejleszt_koncept_velemenyezesi.pdf

⁴ www.simontornyaivar.hu

összeültek/nek a Vármúzeumban és beszélgetnek számukra érdekes témákról (hozzáteszem az egyetlen fűthető helyiség az iroda, de télen ott sincs több 15 foknál):

- Médiahatalom, tudatformálás vagy „Legyen a te hited szerint!”
- Táj és ember kapcsolata Tolna megyében,
- A család történeti szerepe. Öregek – fiatalok.,
- Közösség – közös ég Témák: A kisközösségek újjáéledése. stb.

A vár legjelentősebb rendezvénye, a minden évben megrendezésre kerülő, **SIMONTORNYAI VÁR-NAP**. Itt a hagyományörző csoport is nagy szerepet kap, hisz harci bemutatók, felvonulások tarkítják, az amúgy is színes programot. A Várszínház, amely szintén a várhoz tartozik (főleg gimnazisták játszanak benne és szintén Máté Imréné irányítja őket) bemutatja éves előadását. 2017-ben a Liliomfit adták elő.



Nyáron minden évben napközi jelleggel vártábort szerveznek. 2017 nyarán ez 40 gyermek napközi táboroztatását jelentette. Szerencsére ettől az évtől már 3 pedagógus is besegített a gyerekek körüli munkába, és maga az iskola pályázott a táborhoz szükséges forrásokra. Sok esetben ezek a napközis táborok minimális forrásokkal is fenntarthatók voltak.

Szerencsére a szülői munkaközösség csoportja is aktív, fiatal anyukákból állt össze, akik egy baráti körhöz is tartoznak és szintén elkezdtek bekapcsolódni a programokba (a Simontornyai Vár-napon ők alkották a boszorkányok népes seregét, és segítették a gyerekek kézműves foglalkoztatását).

Ha csak a 2017-es év őszi programjait nézzük, amelyek a Vármúzeumban vannak, akkor is látható a sokszínűség:

- október 6. Emlékezés az aradi vértanúkra
- október 10. Pálffy Margit színművész előadói estje
- október 17. Emlékezés az I. világháborúra (zenés irodalmi összeállítás)
- október 27. Klár Máté fotókiállítása

- November 11. Márton nap- foglalkozás gyerekeknek

A célok eléréséhez milyen tevékenységek megvalósítása volt szükséges?

- **A tevékenységek megvalósítását kik segítették?** (részvevők: közreműködők, együttműködők, támogatók stb.)

Szerencsére a településen sok civil szervezet működik. A vár többnyire az énekkarra, a hagyományőrökre tud támaszkodni, valamint azokra, akik a várban tartják összejöveteleiket, próbáikat. Ők könnyen bevonhatók és szívesen tesznek a közösség érdekében, illetve Máté Imréné felkérésére mindig pozitívan reagálnak a település civil szervezetei is. A vár, ha adott esetben szükséges, tud még a 3 nyugdíjas klubra is támaszkodni, valamint van arra példa, hogy diákok, önkéntesek is segítik az ott folyó munkát.

- **Voltak-e a kritikus pontok, helyzetek? Ezeket hogyan lehetett megoldani? El lehetett volna kerülni, s ha igen, milyen módon?**

Véleményem szerint, kritikus pont a humán erőforrás hiánya, hisz a szervezésre, lebonyolításra, tárlatvezetésre, közművelődési és múzeumi feladatok ellátására összesen két fő van, amely ebben az esetben kevésnek mondható. A vár hétfőgőn is nyitva van, és azt is meg kell oldaniuk. Az igazgatónő már úgy érzi, hogy nagyobb pályázatokba sincs mersze belevágni, mert nincs hozzá embere, neki pedig ideje, energiája, hogy ezeket véghez vigye. A TOP 5.3.1. pályázatot is megnézte, de olyan bonyolultnak gondolta, hogy nem mert belevágni. A beszélgetés alatt már meg is bánta (én is), hogy nem pályáztak.

Másik kritikus pont a forráshiány. Ez nem is minden esetben a programszervezésben mutatkozik meg, hanem az épület szempontjából lenne szükség egy nagyobb forrásra, pályázatra, amellyel a várat rekonstruálni lehetne.

Kritikus pont, hogy a kulturális kínálat adott esetben nem találkozik a kereslettel, illetve több a kínálat, mint amire Simontornyának jelenleg igénye lenne. A megoldás tekintetében érdemes azon gondolkodni, hogy a kétféle út közül melyiket érdemes választani: a kínálatot kell lecsökkenteni, vagy a megvární, míg a kínálat által igény merül fel a felkínált kulturális programokra. Nehéz sikernek érezni egy olyan rendezvényt, ahol nem jelennek meg tömegek.

Melyek voltak a sikeres elemek? Milyen tényezők járultak hozzá a sikerhez?

Új szemlélet, nyitottság és új vezetés járult hozzá a sikerhez. Ha jól megnézőnk bármely sikeres közösséget, vagy munkát valójában eljutunk az emberig, aki beleteszi szívét, lelkét és csinálja, itt is erről van szó.

A múzeumpedagógia révén a vár kapcsolatba kerül a diákokkal, gyerekekkel, rajtuk keresztül pedig kapcsolatot tud kialakítani a szülőkkel, nagyszülőkkel, családokkal.

A másik tényező, amely hozzájárult a sikerhez, a könyvtárral, a művelődési házzal és az egyházakkal kialakított jó kapcsolati rendszer. Összedolgoznak az intézmények.

Voltak-e pénzügyi/gazdasági vonatkozásai (pl. pályázati támogatás, mecenatúra, ennek összege, mik az ezzel kapcsolatos tapasztalatok)

Pályázat: "Középkori kalandok a Simontornyai Várban- Múzeumi programok az ismeretszerzés jegyében"
TÁMOP 3.2.8.B-12/1-2012-0006 pályázat ebből: múzeumi órák, tematikus foglalkozások, családi napok, szünidei múzeumi gyermekfoglalkoztató napok valósultak meg.

A célcsoport, a résztvevők véleménye az esettel/projekttel/tevékenységgel kapcsolatban (pl. idézettel)

A vár látogatottsága a rendezvényeken sok esetben számszerűsíthető és növekedést mutat, de természetesen vannak olyan rendezvények, amelyekre nem látogat el 20 főnél több. Ebben az esetben is elmondható, hogy a sikeresség mércéje nem a számszerűség.

Eredmények: (2 000 n)

- **számszerű eredmények** (létszámok, alkalomszámok, kiadványszámok... stb.) leíró, táblázatos vagy grafikonos formában

A vár látogatottsága a rendezvényeken sok esetben számszerűsíthető és növekedést mutat, de természetesen, vannak olyan rendezvények, amelyekre nem látogat el 20 főnél több. Ebben az esetben is elmondható, hogy a sikeresség mércéje nem a számszerűség.

• Fizető		Ingyenes	Összes	Összesből diák
Teljes	Kedvezményes			
3.306	4.667	3.644	11.617	3.607

Múzeumlátogatók:	11.617
Rendezvények látogatói:	3.140
Összes látogató:	14.757

Tárlatvezetések

2016-ban **55** tárlatvezetés volt Máté Imréné múzeumpedagógussal.

Múzeumpedagógiai foglalkozások, múzeumi órák

Múzeumpedagógiai foglalkozásokra összesen **48** alkalommal került sor, **102** nevelő kíséretével, összesen **1152** gyermeknek és **18** felnőttnek tartottak múzeumi órát. A helyi Vak Bottyán Általános Iskola és Gimnázium osztályai rendszeresen látogatják a múzeum kiállításait, illetve részt vesznek a múzeumi órákon. A foglalkozások 40 %-át azonban a távolabbi településekről érkező diákcsoporthoz számára biztosítják. Az idén már 9. alkalommal szervezték meg a nyári foglalkoztató, napközis tábort a várban.⁶

Mely célokat sikerült elérni? Milyen eredménnyel és milyen hatásokkal sikerült elérni a célokat?

A célcsoport, a résztvevők véleménye az eredményekkel kapcsolatban (pl. idézet(ek)el)

„A településen élők kezdik magukénak érezni a várat. A lakosságnak érzelmileg kezd fontos lenni a vár.”⁷

Hatások: (1 500 n)

- **Milyen hatás tapasztalható a célcsoport(ok)nál, milyen hatás tapasztalható a megvalósításban résztvevő település(ek) közösségében?**

A település elkezdte látogatni/használni a várat, amely már nem külön szigetként funkcionál a településen belül, hanem szerves része a városnak.

- **Milyen hatás tapasztalható a megvalósító szervezetnél/intézménynél?**

Az városvezetés sajátjának érzi a várat, és ma már nem kérdőjelezi meg fenntartását.

(kezdetben sajnos nem tekintette annak, és mivel a fenntartás az önkormányzat feladata, így ez fontos tényező)

- **Milyen hatás tapasztalható a megvalósító résztvevőknél, együttműködő partnereknél?**

A partnerek szívesen jönnek a rendezvényekre. Például egy-egy várnagra az árusok akkor is eljönnek, ha nem számíthatnak túl nagy bevételre, mert elmondásuk szerint olyan jó a vár és a rendezvény légköre, hogy

⁵ Máté Imréné: Simontornyai Vár munkajelentése 2016. –ebből adtam meg a statisztikai adatokat. (szíves közlése alapján, a beszámolót e-mailen kaptam meg tőle.)

⁶ Máté Imréné: Simontornyai Vár munkajelentése 2016. –ebből adtam meg a statisztikai adatokat. (szíves közlése alapján, a beszámolót e-mailen kaptam meg tőle.)

⁷ Interjú Máté Imrénével 2017. október 25.

szívesen vesznek részt rajta. Az egyes hagyományőrző csoportok is szívesen jönnek minden évben. A könyvtárral és a helyi művelődési házzal nagyon kielégítő kapcsolat van, együttműködésük példamutató.

Adaptációs szempontok, javaslatok: (1 000 n)

Megfelelő múzeumpedagógiai foglalkozások révén a gyerekeket is be lehet vonni. Adott esetben érdemes azon elgondolkozni, hogy a középút hogyan fenntartható és adott településen melyek a fontossági sorrendek. Amennyiben egy történelmi emlékműről, szakmai szempontból tökéletes várról, múzeumból beszélünk, akkor azt kell szem előtt tartani, hogy az intézmény főleg a turisták által lesz látogatott. Ha az a cél, hogy a helyi lakosság is bejöjjön a várba, akkor ki kell nyitni az ajtókat és olyan programokat, tartalmat kell kínálni, ami a nagyközönség számára is befogadható. Amennyiben közösségi térré varázsolunk egy várat, akkor óhatatlanul szembesülnünk kell azzal, hogy adott esetben ezt a történész/muzeológus szakma nem tartja helyénvalónak.

Fontos szempont, hogy ne legyünk egymás konkurenciái. (Amennyiben egy településen aktív művelődési központ van, akkor annak programjait figyelembe kell venni.)

Hogyan, milyen lépések mentén érdemes, ajánlott megkezdeni a megvalósítást, azaz az adaptációs folyamatot?

Együttműködés a helyi közművelődés intézményeivel.

Mik azok a lépések, amelyek a tapasztalatok alapján kihagyhatatlannak tűnnek, azaz a sikeresség kulcsainak tekinthetőek?

Kihez (szervezet, intézmény, szakember) érdemes, ajánlott fordulni szakmai javaslatért abban az esetben, ha megakadást érzékel a megvalósító, adaptáló szervezet. – A múzeum szempontjából a Tolna megyei múzeum nyújt támogatást (szakmai). Művelődési intézményekkel kapcsolatfelvétel, jó kapcsolat kiépítése.

Összefoglaló (max. 3 000 n)

- Az eset/projekt/tevékenység tanulsága (2 000 n)

Egy szimbolikus/történelmi stb. épület, vár stb. ha kellő étellel telítődik meg, akkor szerves részévé válhat az adott településnek. HA jól együttműködnek a közművelődési intézmények, akkor az egész várost behálózzák a programok és rendezvények, amelyek az itt élők életminőségének javításához járulhatnak hozzá.

- Az eset/projekt/tevékenység egyéb hozadéka (500 n)
Létrejöttek más szervezetek, öntevékeny csoportok (pl. hagyományőrzők), akik fellépnek a Várnapokon, de más településekre is elmennek fellépni.
- Továbbélés, fenntartás (1 000 n)

Vágy, hogy a rendezvények egy része belépőjegyes lehessen. Ezt ma még nem merik megkockáztatni. Amennyiben a célközönség megszereti a programokat, várható, hogy áldoz is azért, hogy ezeken részt vehessen.